

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В. П. РЕШЕТИЛО, д-р екон. наук, проф.,

зав. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки

К. В. ШИНКАРЕНКО, магістр

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова, м. Харків

Високий кваліфікаційний і освітній рівень трудових ресурсів, ступінь їх адекватності сучасним організаційним та інноваційним вимогам – найважливіші передумови підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Для комплексного їх оцінювання істотний інтерес представляє індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП), уведений ООН у 1991 р. При аналізі ІРЛП необхідно розмежовувати поняття «людський потенціал» і «людський капітал». Людським потенціалом є наявні в цей момент або в майбутньому людські можливості, які можуть бути використані в якій-небудь сфері суспільно корисної діяльності для досягнення поставленої мети. Категорія «капітал» визначається як вкладення, які дають можливість одержати дохід. Таким чином, людський капітал – конкретна історична форма функціонування й реалізації людського потенціалу. Людський потенціал перетворюється в людський капітал тільки в тому випадку, якщо він використовується з метою одержання доходу. Індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП) містить чотири найважливіші складові: продуктивність як результат ефективної діяльності, спрямованої на підвищення доходу й економічного зростання; рівність, що розуміється як рівність можливостей у реалізації здібностей і користування благами; стабільність, що дозволяє забезпечити доступ до можливостей цивілізації не тільки нинішнім, але й майбутнім поколінням; розширення можливостей, яке припускає, що розвиток здійснюється не тільки в інтересах людей, але і їхніми зусиллями.

ІРЛП відображає три провідних фактори життя: довголіття, освіченість, дохід. Кожному з факторів властивий певний набір показників, і в узагальненому вигляді він являє собою компонент ІРЛП. Причому компонент доходу використовується як непряма характеристика можливостей, що не одержують відображення у двох інших компонентах індексу. Вона оцінюється показником ВВП для країн або ВРП для регіонів на душу населення в паритетах купівельної спроможності валют. Довголіття являє собою здатність особистості прожити довге й здорове життя, вимірювану показником очікуваної тривалості майбутнього життя при народженні, обумовленим демографічними таблицями смертності. Рівень освіти характеризується такими показниками: грамотністю дорослого населення, охопленням молоді навчанням у навчальних закладах. На основі цих показників визначаються індекс грамотності дорослого населення й сукупний індекс кількості тих, хто вступив до навчальних закладів, які дають узагальнюючу оцінку досягнутого рівня освіти як компонента ІРЛП.

Визначення індексу грамотності дорослого населення ускладнюється відсутністю даних щодо фактичної грамотності дорослого населення регіонів

України. Грамотність населення в Україні фіксується один раз у 10 років у ході Всеукраїнського перепису населення. Останній такий перепис був проведений у 2001 р. Рівень грамотності населення різний в різних регіонах України.

Наступною складовою ІРЛП є індекс тривалості життя, по якому Україна займає одне з останніх місць у світі. Індекс ВРП в регіонах України також постійно зменшується. Особливо низьким він був в 2014–2016 роках. Тому Україна продовжує належати до групи країн із середнім рівнем людського розвитку, тобто до тих країн, для яких ІРЛП перебуває в межах від 0,5 до 0,8. Для порівняння у 2017 р. значення ІРЛП у Скандинавських країнах дорівнював 0,954, у Канаді й США – 0,949, у країнах Західної Європи – 0,938, у країнах Прибалтики – 0,853. Якщо розглянути ІРЛП у регіональному розрізі, то можна дійти висновку, що найбільш високе значення цього індексу серед досліджуваних областей характерне для Харківської області, що обумовлено властивим для неї високим значенням індексу освіти. На останньому місці за ІРЛП перебуває Тернопільська область, що в першу чергу пояснюється низьким індексом ВРП, що у середньому за 2012–2018 рр. дорівнював всього 0,364.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Г. В. СТАДНИК, канд. екон. наук, проф.,
проф. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Підвищення рівня освіти населення є найважливішим чинником розвитку суспільства, особливо в умовах економіки, заснованої на високих технологіях і наукомісткому виробництві. Для реалізації стратегії розвитку Європи до 2020 року виділено два ключові індикатори в галузі освіти й визначені їхні цільові значення:

- частка молоді (18-24 років), що передчасно завершила освіту (з рівнем освіти не вище другого по Міжнародній стандартній класифікації освіти), не має досягати 10%;
- частка осіб 30-34 років з вищою освітою (рівні 5-8 за МСКО 2011) має становити не менш 40% [1].

Вища освіта в умовах глобалізації радикально змінюється. Раніше вона ґрунтувалася на «просвітницькій картині світу», переважно як абсолютна, самодостатня цінність. Зараз вища школа все в більшій мірі оцінюється з позицій одержання «прагматичного знання», використовуваного для витягу економічної вигоди в поточному режимі часу. Принципові суспільні зміни останніх років суттєво вплинули на теоретичні дослідження щодо перспектив діяльності закладів вищої освіти.

Природним наслідком розуміння освіти як послуги є розгляд освітньої системи, особливо професійної, як ринку. Серед специфічних рис освітньої